

RECENZÍÓ

Pléh Cs. (főszerk.) (2021). *Pszichológia*. Gervain Judit, Meskó Norbert, Pléh Csaba, Sass Judit (témakerk). Akadémiai Kézikönyvek sorozat. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1198 oldal

Bereczkei Tamás* recenzója

© 2022 Akadémiai Kiadó, Budapest

Átfogó tudományos könyvet írni a pszichológia teljes tematikájáról nagyon kockázatos feladat. Mindig olyan kérdések merülnek fel, hogy mi (vagy ki) marad ki, miért ilyen és miért nem olyan a szerkezete, odaadható-e egyetemistáknak tankönyvként, vagy sem, és így tovább. Azt gondolom, hogy a Pléh Csaba által szerkesztett *Pszichológia* című kézikönyv a legjobb írásmű, amely e tárgyban az elmúlt évtizedekben született. Egyrészt teljesíti az ilyen összefoglaló munkák valamennyi elvárható követelményét, azaz modern, átfogó, ugyanakkor jól olvasható. Másrészt számos újdonságot tartalmaz mind formailag, mind tartalmilag. Pontosan azt tartom a könyv legfőbb érdemének, hogy nagyon eredeti és újszerű a megközelítése, több szempontból is.

Először is, nagyjából ez egy fiatalok által írt kötet. A hangsúly persze nem az életkoron van, hanem inkább az intellektuális frissességen, a fiatalos motiváción, a kreativitáson. Az idősebb, „befutott”, vezető kutatók megközelítésmódját, magyarázatait, stílusát jól ismerjük. Jöjjenek a fiatalok, lássuk, hogy mit tudnak. Kiderül, hogy számos tekintetben többet tudnak, mint az idősebbek, akik sokszor tele vannak klisékkel, részrehajlásokkal, ugyanakkor nem mindig ismerik a legújabb kutatásokat. E könyv szerzőinek egy része még alig ismert a hazai pszichológiai életben, más részük már szerzett elismertséget egy-egy területen, de talán keveset tudunk arról, hogy milyen széles körű, integratív tudásuk van a pszichológia nagyobb, átfogóbb dimenzióiban. Az a véleményem, hogy a kötet szerzői kiváló munkát végeztek, és ebből egy nagyon modern szemléletű, színvonalas kötet született.

Másodszor, a könyv eredeti és modern abban az értelemben is, hogy nem egy diszciplináris felosztást követ, amikor a pszichológia egészét akarja felölelni. Nem a jól ismert kognitív pszichológia, fejlődépszichológia, szociálpszichológia stb. felosztást követi, még csak nem is témakörök (motiváció, érzelem stb.) szerint tagolódik. A főszerkesztő, Pléh Csaba már korábbi írásaiban is felvetette a pszichológia mint tudomány szervezőelveinek kérdését: mi az, ami ezt a nagyon széles tartományt felölelő és nagyon sokféle megközelítést alkalmazó tudományt integrálja? Korábban az evolúció-agy-kultúra hármasságát nevezte meg, és ebben a kötetben is hasonló felosztás mellett teszi le a voksot: társadalom, neurobiológia, fejlődés, evolúció. Ez

* Levelező szerző. E-mail: bereczkei.tamas@pte.hu

a négy szervező elem a legtöbb fejezetben hangsúlyos szerepet kap, és a tartalmi felépítés imént hangoztatott előnyei mellett a szöveg olvashatóságát és követhetőségét is könnyíti.

Ráadásul ezek nem csupán egy tudomány szervezőelvei, hanem egyúttal a pszichológia tárgyát alkotó szerveződési szinteket is képviselik. Tehát nem egyszerűen a megismerés különböző aspektusait, paradigmáit írják le, hanem a lelki jelenségeket ténylegesen alkotó komponenseket, illetve ezek viszonyát adják vissza. Egyszóval ebben a könyvben szerves egységet alkot az ontológia és az episztemológia, aminek az integrációja – valljuk be – ritkán sikerül a hazai és nemzetközi könyvpiacra. A *Pszichológia* nagyon erőteljesen képviseli ezt az integratív szemléletet, amely fontos szerepet kell hogy játsszon a pszichológushallgatók nevelésében is. Több évtizedes oktatói tapasztalatom szerint ugyanis a hallgatóknak gyakran okoz nehézséget, hogy szerveződési szintekben gondolkodjanak (aminek persze számos, rajtuk kívül álló oka is van). Abban tehát, hogy egy-egy jelenség megértése csakis a különböző paradigmákban megfogalmazott válaszok valamifajta integrációja révén lehetséges. Ez a könyv valósággal kényszeríti az olvasót, hogy összerakja a részleteket, és az egészben való látás örömét élvezze.

Harmadszor, a könyv minden újszerűsége ellenére – vagy talán éppen ezért – visszakanyarodik a pszichológia eredeti funkciójához, feladatához, összetettségéhez, ahogy az alapítók és mesterek mindig is gondolták. Ebben az értelemben a pszichológia nem egyszerűen a bölcsészettudomány része, ahová most az egyetemi és akadémiai szférában hivatalosan besorolják. Ellenkezőleg, egyszerre természettudomány, társadalomtudomány és klinikai tudomány. Ezeket nem lehet egymástól elszakítani, ahogy ennek sajnos számos esetben tanúi lehetünk mostanában. Kétségtelen – és ez akár kritikai észrevétel is lehetne –, hogy viszonylag kevés helyet kapnak a könyvben azok a gondolatok, amelyek a klinikai pszichológiával, pszichoterápiával, diagnosztikával foglalkoznak. Az viszont igaz, hogy szinte mindegyik fejezetet úgy írták meg a szerzők, hogy azok „muníciót”, következtetési lehetőségeket kínálnak a gyakorlati területen működő szakemberek számára is. Annak taglalása pedig nagyon messzire vezetne, hogy napjainkban – nemzetközi szinten is – milyen mértékben váltak szét a tudományos-elméleti és a klinikai-gyakorlati szakterületek.

Negyedszer, a könyv stílusa is dicséretre méltó. Természetesen egy szerkesztett kiadványban nehéz számonkérni az egységes stílust, hiszen minden szerző más és más írói kvalitásokkal rendelkezik. De a könyvet olvasva mégis szembetűnik, hogy a megszokottól és a sablonostól eltérő friss kommunikáció, fiatal hangvétel és közérthető megfogalmazás jelenik meg a legtöbb fejezetben. A tartalmi egységet pedig a korábban említett négy szerveződési elv biztosítja, amelyek mintegy a gerincét képezik a könyvnek.

Külön kiemelem, hogy az ilyen jellegű könyvekhez képest meglehetősen sok benne a magyar nyelvű szakirodalomra történő hivatkozás, ami az elmúlt években, évtizedekben finoman szólva is nem volt szokás a hazai kiadású pszichológia-tankönyvekben és -kézikönyvekben. Ez egyrészt a magyar pszichológiai szakma teljesítményét dicséri, amelyre büszkék lehetünk, másrészt pedig lehetővé teszi a laikus, esetleg nyelveket nem beszélő olvasó számára is, hogy könnyen hozzáférhessen forrásokhoz, ha növelni szeretné az ismereteit.

Azt gondolom, hogy a könyv komoly érdeklődésre tarthat számot mind a szakemberek, mind a pszichológia iránt érdeklődő „laikusok” körében.

